הארץ - כותרת
עמוד 9 , 18/09/2018 , 25.38 x 26.07
כתבים: יניב קובוביץ
65246933

לוחמי יום כיפור עוד
נלחמים בהלם הקרב

יניב קובוביץ, עמוד 9

45 שנה אחרי, לוחמי יום כיפור עדיין נאבקים כדי שיכירו בצלקות הנפשיות שלהם

מאז הוקמה עמותת נט"ל, קיבלו אנשיה 12 אלף שיחות מבוגרי מלחמת יום כיפור. הבושה מפוסט טראומה פחתה, ומספר הפונים לעזרה מאמיר

יניב קובוביץ

חיילים ברמת הגולן, ב־1973. מספר הלוחמים מיום כיפור המבקשים עזרה נפשית שני רק לחיילים מצוק איתן צילום: אי־אף־פי

45 שנה אחרי מלחמת יום כיפור, עקבותיה של המלחמה עדיין ניכרים במשתתפים בה. לפי נתוני עמותת נט"ל, המסייעת לנפגעי טראומה על רקע לאומי, מספר הפונים לעזרה נפשית בעקבות מלחמת יום כיפור שני רק לפונים בעקבות מבצע צוק איתן. בבתי המשפט בישראל ניתן לראות מדי יום לוחמים בשנות ה־70 לחייהם, נלחמים במלחמה נוספת: המלחמה נגד אגף השיקום של משרד הביטחון, בניסיון לקבל הכרה על הפגיעה הנפשית שספגו לפני 45 שנים ולא היו מודעים לה.

מאז הוקמה נט"ל ב־1998 טופלו בעמותה כ־2,116 בני אדם שפנו אליה בעקבות הצלקות שהותירה בהם מלחמת יום כיפור: 12 אלף שיחות טלפון שנוגעות למלחמה זו התקבלו במשרדי העמותה ומאות מהם הופנו לקבלת טיפול קליני. למרות השנים הרבות שחלפו מאז הסתיימה המלחמה, בשנת 2013 כשליש מהפניות בנושא מלחמה שהגיעו לנט"ל היו קשורות לאירועי מלחמת יום כיפור. שנה לאחר מכן, ב־2014, הפך מבצע צוק איתן לאירוע הדומיננטי ביותר בקרב המתלוננים על פגיעה נפשית, אך גם בשנה זו ובשנתיים שלאחריה המשיכה מלחמת יום כיפור להיות הגורם השני בחשיבותו מקרב הפונים.

"ביום כיפור היה פער גדול בין התחושה הציבורית — שאנחנו בלתי מנוצחים — להתנהלות המלחמה בפועל", אומר סער עזריאלי, פסיכולוג קליני ומנהל היחידה הקלינית בנט"ל, "הפער הזה השפיע על הפגיעה הנפשית של הרבה מאוד חיילים". הוא מוסיף: "חלקם בכלל לא ידעו שהם נפגעו נפשית, והוצפו בזה מחדש שנים לאחר מכן — בעקבות גירוי כמו מלחמה, או אפילו גיוס של ילד לצבא. במקביל, היום הם בני 70, ויש להם יותר זמן להתמודד עם הנושא ולהבין את ההשפעה שלו על החיים שלהם".

אחת הסיבות לכך שרבים מנפגעי מלחמת יום כיפור עדיין פונים לסיוע ונלחמים בבתי המשפט היא הדור הצעיר, הנפגעים של מלחמת לבנון השנייה, עופרת יצוקה וצוק איתן. הדור הצעיר, שכבר מכיר את התופעה, לא חושש להיחשף כפגוע פוסט טראומה ולא רואה בכך דבר מביש, ולכן יודע לבקש עזרה.

אחת הבעיות, כך לפי עזריאלי וגורמים אחרים, היא הקושי להוכיח את הפגיעה הנפשית למערכת, שנים ארוכות כל כך לאחר המלחמה. מקרה אחד כזה התרחש בשנה שעברה, כשבית משפט המחוזי בתל אביב הכיר בבן 64 ששירת במלחמה בחטיבת גולני כהלום קרב. במהלך המלחמה, כך לפי מסמכי בית המשפט, חילץ התובע גופות של לוחמים מתוך טנקים, איבד חברים בקרבות ונחשף למראות קשים. כתוצאה מכך, הוא החל לצרוך אלכוהול וסמים ואף פנה לפשע, נשפט ונאסר עשרות שנים לאחר מכן, הוא הגיש תביעה נגד המדינה וכבה דרש לה־כיר כי מצבו נבע מפוסט טראומה במלחמה. השופטים פסקו כי הוא זכאי ל־50% נכות לצמיתות, ונפסקו לו גם פיצויים.

לוחמים רבים אחרים נאבקים כיום עם משרד הביטחון בניסיון לזכות בהכרה, בהליכים מורכבים שעלולים לקחת שנים. לפני שנה, לדוגמה, נדחתה תביעה של נהג טנק במלחמת יום כיפור שטען כי לאירועים שחווה במלחמה היתה השפעה על חייו המשפחתיים והאישיים. "התובע ואני היינו נתונים בזמן המלחמה למראות קשים ביותר מעצם התפקיד עצמו, פינוי הפצועים, הרוגים וחלקי גופות בידיים לתוך הטנק", טען בבית המשפט אחד הלוחמים שלחם לצד התובע. גם קביעה של פסיכיאטר באותו מקרה, ש"במהלך שירותו הצבאי פיתח התובע תסמונת פוסט טראומטית של דחק. מאז חלו שינויים בהתנהגותו ובתפקודו בפרעות קשות ביחסים בינאישיים (משפחתיים וחברתיים) ובתפקודים התעסוקתיים" לא הועילה — שכן היה קושי לייחס את מצבו לארועים מלפני 40 שנה.

ביולי 2017 תיאר מרום מלניאק לחברי ועדת חוץ וביטחון מה המשמעות של אותה מלחמה מבחינתו גם היום. "אני הייתי חובש ב־1973. ביום הריביעי של המלחמה ביקשו ממני להיכנס לתוך המוצב בשביל לבדוק אם יש שם נפגעים. נכנסנו פנימה וגילינו 13 אנשים, שבדי־עבד הבנתי שהיו צוערי בית הספר לקציניים שהקומנדו הסורי הרג אותם". מליניאק ניסה לפעול מול המערכת כדי שיכירו בנכות שלו: "במקום לבדוק מה מצבי הנפשי הולכים ומספרים לי שיש לי כושר ורבלי. אני לא ישן בלילות גם כיום, אני חי לבד, אני בן 67, כמובן גרוש". כיום מליניאק פועל לאתר הלומי קרב ומנסה לסייע להם. הוא מאשים את המערכת בסחבת: "אם למישהו היתה דלקת גם היו מחכים שבע שנים כדי לתת לו אנטיביוטיקה? שלחתם אותנו למלחמה, תשלמו באחריות".

על פי נתונים שהציג אגף השיקום של משרד הביטחון ב־2017, 4,649 מכלל נכי צה"ל המוכרים סובלים מפוסט טראומה, וכמחציתם מקבלים תגמולים ודמי קיום לפי רמת הנכות שנקבעה להם. מלחמת יום כיפור אמנם היתה נקודת המפנה בתחום הפסיכיאטריה הצבאית בישראל, כשהכירה בפגיעות טראומטיות מתמשכות כתוצאה ממלחמה, אבל מחקרים מראים שמלחמת יום הכיפורים לא השפיעה רק על הלוחמים אלא גם על בנות הזוג והדור השני. במחקר שנערך על ידי פרופ' זהבה סולומון, ראש מרכז המצוינות לחקר טראומה המונית באוניברסיטת תל אביב, ושפורסם ב־2010, נמצא כי ישנה גם תופעה של העברת פוסט טראומה לבנות זוג. המחקר העלה כי הסיכון לסימני טראומה משניים בקרב נשותיהם של שבויים ממלחמת יום כיפור שפיתחו פוסט טראומה היה גבוה ב־21% עד 50% בהשוואה לסיכון באוכלוסייה הכללית.

יפעת מידע תקשורתי
דרך מנחם בגין 98-96 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com